

Ingezonden brief n.a.v. artikel Tom Grosfeld 8-8-2024 (niet geplaatst)

Joop Berding

Apparatschaamte

Het boeiende artikel van Tom Grosfeld over de impact van apparaten op ons leven verdient aanvulling met de al uit de jaren 50 stammende dystopische ideeën van techniekfilosoof Günther Anders (1902-1992). In zijn hoofdwerk *Die Antiquiertheit des Menschen* (De verouderdheid of overbodigheid van de mens) laat hij indringend zien dat het niet alleen de individuele apparaten zijn die grote delen van ons actieve leven overnemen, maar dat het kenmerkende en ook bedreigende is dat zij dat in *netwerken* doen. Die netwerken zijn in staat taken te verrichten met een snelheid waartoe de mens niet in staat is. Dat brengt hem tot wat Anders noemt 'prometheïsche schaamte': we moeten met het schaamrood op de kaken erkennen dat we de apparatennetwerken niet meer kunnen bijbenen. Maar Anders gaat nog een (beslissende) stap verder: we zijn op weg naar een situatie waarin de netwerken het geheel en al van ons overnemen. Er zal een wereld ontstaan 'zonder ons', zoals Anders het uitdrukt. Het wrange is dat de voorbeelden die Grosfeld uit het dagelijks leven geeft Anders' profetisch te noemen gelijk bevestigen. 'Wij' zijn helemaal niet meer nodig, niet alleen hebben (netwerken van) apparaten een flink deel van de vroeger vereiste lichamelijke arbeid overgenomen (ik denk wel dat we moeten oppassen om hier al te nostalgisch naar te kijken), ook ons denkwerk moet eraan geloven. Een ontwikkeling die met algemeen toegankelijke AI-toepassingen als ChatGPT een enorme boost heeft gekregen; de denkinspanning kan men hiermee tot een minimum reduceren. Het laat zich raden welke effecten dit heeft op onderwijsresultaten: nog meer 'schijnproductie', om de Nederlandse filosoof en leraar Cornelis Verhoeven te citeren. Ten slotte een vraag: waarom hebben we ons zo makkelijk laten wijsmaken dat er bij AI sprake zou zijn van kunstmatige *intelligentie*? Met intelligentie heeft wat apparaten tot stand brengen niets te maken, ze zijn hooguit in staat tot snellere *berekening*. Daar kunnen we met open mond en een gevoel van gene naar staan te kijken maar het komt natuurlijk niet in de buurt van wat de menselijke intelligentie vermag. Hebben we nog de wil om daarvoor op te komen?

Joop Berding

www.joopberding.com